

TBMM'DE EKONOMİK GÜNDEM: RUS ALTINLARI (1920-1922)*

GAZİ ÇAMUR**

ÖZ

1918 yılına gelindiğinde, I. Dünya Savaşı Yakındoğu bölgesi için henüz neticeye kavuşmamıştı. TBMM Hükûmeti Bolşevik Rusya'sıyla bir yandan siyasî ilişkilerini geliştirirken bir yandan da maddî yardımların yapılması için görüşmelerini sürdürdü. Uzun süren müzakerelerden sonra altın rubleler halinde yardım yapılması konusunda mutabakata varıldı. Altınlar mali sıkıntıların giderilmesi maksadıyla piyasaya sürüldü. Eylül 1920 tarihinden itibaren 1 altın ruble 59 kuruş, kasım 1921 tarihinden sonra ise 75 kuruş üzerinden işlem görmeye başladı. Öte yandan millî bir bankanın olmayışı, Maliye Vekâletinin sabit bir değer üzerinden altın politikasını yürütmesine sebep oldu. Bu durum yeni tartışmaları beraberinde getirdi. Hazinesinin zarara uğratıldığına yönelik yapılan yorumlar, meclisin gündemine taşınmıştı. Meclisin tartıştığı konular sadece bununla sınırlı değildi. Altın kaçakçılığını önlemek adına atılan adımlar yetersiz kalmıştı. Altın fiyatlarında oynama yapılmasına rağmen istenilen sonuca ulaşılammıştı. Dolayısıyla altın kaçakçılığı, bir an önce çözüme kavuşturulması beklenen sorunların başında gelmekteydi.

Anahtar Kelimeler: TBMM Hükûmeti ve Bolşevik Rusya, Maliye Vekâleti, Hazine, Maddî Yardımlar, Altın Ruble, Altın Kaçakçılığı.

* Bu makalede Etik Kurul kararı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. / There is no study that would require Ethical Committee approval in this article.

** Dr. Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, İstanbul/TÜRKİYE, gazi_camur@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-9692-9241

ECONOMIC AGENDA IN THE GNAT: THE RUSSIAN GOLD (1920-1922)

ABSTRACT

By 1918, World War I had not yet reached the conclusion for the Near East region. The government of the Grand National Assembly continued financial aid with the Bolshevik Russia on the one hand while expanding its political relations. After long negotiations, it was agreed that there would be assistance in the form of gold rubles. As of September 1920, 1 Gold ruble started trading on 59 kurus, and after November 1921, 75 kurus. On the other hand, the absence of a national bank caused the Government to carry out its gold policy on a fixed value. This brought with it new discussions. Comments on the damage to the treasury were moved to the agenda of the assembly. The issues discussed by the Assembly were not limited to this. The steps to prevent gold smuggling were insufficient. Despite the fact that gold prices were juggled, the desired result could not be achieved. Therefore, gold smuggling was one of the problems expected to be solved as soon as possible.

Key Words: Government of the Grand National Assembly of Turkey and Bolshevik Russia, Ministry of Finance, Treasury, Financial Aids, Gold Ruble, Gold Smuggling.

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'nın sonuçları, yeni dünya siyasetinde farklı müttefiklerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Siyasi gerçekçilik temelinde hareket eden Türkler ve Ruslar, özellikle XVII. yüzyılın sonu itibariyle çeşitli alanlarda girdikleri hâkimiyet mücadelesi çerçevesinde takip ettikleri politik anlayışı sürdürme konusunda ısrarcı değillerdir. Her iki taraf da geçmişte yaşanan hadiselerin sorumluluğunu üstlenmemiş, gerçekleştirdikleri her ikili görüşmede eski rejimlerin yıkılmasıyla birlikte sorunların da ortadan kalktığı yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Zaten XX. yüzyılın ilk çeyreğinde meydana gelen hadiseler, geçmişten gelen siyasi düşmanlık geleneğini devam ettirmenin mümkün olmadığını ortaya koymuştur.

Farklı ideolojileri benimseyen ve birbirlerine benzemeyen her iki toplumun lider kadroları da dönemin şartları gereği tek tehdit olarak kabul ettikleri İtilaf bloğuna karşı birlikte mücadele etme amacında olmuşlardır¹. Elbette yüzyıllar boyunca yaşanan anlaşmazlıklar, imparatorlukların miraslarını üstlenen toplumların birbirlerine karşı şüphe ile yaklaşmaları ve yeni siyasi oluşumların nasıl hareket edeceği konusunda yaşanan belirsizlikler, ikili ittifakın oluşum sürecini uzatmıştır. Nihayetinde mart 1921 yılı itibariyle iki taraf arasında imzalanan “Dostluk ve Kardeşlik” antlaşmasıyla arzu edilen ittifak kurulmuştur. Ancak İtilaf bloğunun iki ülkenin birlikteliğini zedelemeye yönelik attığı adımlar, kimi zaman başarıya ulaşmış ve dönemsel olarak krizlerin yaşanmasına sebep olmuştur². Fakat bu fikir uyuşmazlıkları kalıcı olmamıştır. Çünkü her iki ülkenin sınır güvenliği, birbirlerinin siyasi bağımsızlığına bağlı idi. Bu nedenle lider kadrolar, küçük çapta yaşanan sorunları

¹ Türk basını iki ülke arasında yaşanan bu gelişmeleri, Şark tarihinde meydana gelen büyük bir hadise olarak görmüştür. Türkler ile Rusların aynı amaç doğrultusunda birleştiklerini yazmıştır. Bk. **Hâkimiyet-i Milliye**, 5 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1336 (1920).

² Bahsedilen diplomatik krizlerin başında, Moskova antlaşmasından önce ortaya çıkan gizli müzakereler gelmektedir. Eylül 1920 tarihinde TBMM Hükûmeti, İstanbul yönetimiyle birtakım görüşmelerde bulunmuştur. Ankara'daki askerî ve siyasî kadro, Anadolu'da başlayan hareketin mahiyetini ve amacını doğrudan anlatmak amacıyla muhtelif kanallar aracılığıyla birtakım ikili toplantılar gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler sırasında Batı istihbaratı meydana gelen gelişmelerden haberdar olmuş ve TBMM ile İstanbul temsilcileri arasında yapılan müzakerelerin duyulmasında önemli bir rol oynamıştır. Bunun üzerine TBMM ile birlikte hareket eden Bolşevik Rusya yönetimi, atılan adımları dikkatle takip etmiştir. TBMM ile Rus yönetimi arasındaki siyasi ilişkiler, İstanbul-Ankara müzakereleri nedeniyle zedelenmiştir. Konu hakkında daha fazla bilgi edinmek için bk. **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, 25 Eylül 1336 (1920), C IV, s.137.

önemsemekten ziyade kendi ülkelerindeki siyasi bütünlüğü sağlamaya odaklanmışlardır.

Hükümet yetkilileri, kendi siyasi kararlarını benimseyen ve kırmızı çizgi olarak ortaya koydukları ilkeleri kabul eden ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmayı uygun görmüştür. Bu anlayışla hareket eden Ankara, Moskova ile bir yandan diplomatik temaslarını sürdürürken bir yandan da Rusların karşılıksız olarak vermeyi taahhüt ettikleri silah ve para yardımlarının bir an önce ülkeye gönderilmesini talep etmiştir. Çünkü mecliste almış oldukları tasarruf tedbirleri ve vergi kanunları yürürlüğe girmesine rağmen mali tablo pek iç açıcı değildir³. Bu nedenle meclis toplantılarının en önemli konularından biri yardımlar meselesi olmuştur.

Bahsedilen propaganda faaliyetlerinin etkisiyle düzensiz bir biçimde olsa da TBMM'ye cephane ve altın ruble şeklinde para desteği verilmiştir⁴. Bu yardımlar, karayolu ulaşımının elverişsizliği nedeniyle genellikle Karadeniz

³ Osmanlı ekonomik gücünü oluşturan kıyı burjuvazisi, mütareke dönemiyle birlikte İtilaf bloğunun denetimi ve kontrolü altına geçmiştir. TBMM Hükümeti'ne sadece sermaye yönünden yeterli olmayan İç ve Doğu Anadolu bölgeleri kalmıştır. Savaş ekonomisini yönlendirecek olan banka ve finans çevrelerinin çoğu, İstanbul ve İzmir gibi kentlerde yer almıştır. Yeterli memura sahip olmayan ve ilk zamanlarda isyanlar nedeniyle tüm Anadolu'ya otoritesini kabul ettiremeyen TBMM, eşrafın kendi yanında mücadeleye girmesini sağlayarak halktan talep ettiği vergileri toplamayı planlamıştır. İstanbul Hükümeti'ne karşı güvenini yitiren halk kitleleri uzun süren savaşlardan dolayı bağımsızlık yönündeki umudunu yitirmiştir. Öte yandan bölgenin tek geçim kaynağı olan tarım, artık var olan tüketim ihtiyacını karşılayacak düzeyde değildir. Bununla birlikte eli silah tutan gençlerin cephelerde bulunması nedeniyle tarım faaliyetleri ekseriyetle kadın, çocuk ve yaşlı bir nüfusa terk edilmiştir. Bu da iklim şartlarından dolayı olumsuz etkilenen tarım sektörünü daha güç bir duruma sevk etmiştir. Dönemin ekonomik durumu hakkında detaylı bilgi sahibi olmak için bk. **TBMM Zabıt Ceridesi**, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 118-119; Tefik Çavdar, **Millî Mücadele Başlarken Sayılarla Vaziyet ve Manzara-i Umumiye**, Milliyet yayımları, İstanbul 1971; Ahmet Emin Yaman, "Kurtuluş Savaşı Ekonomisi ve Maliyesi", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 12, Ankara 1993; Alptekin Müderrisoğlu, "Kurtuluş Savaşı'nın Mali Kaynakları", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 13, Ankara 1994; Yücel Özkaya, "Ulusal Bağımsızlık Savaşında Anadolu'nun ve Kamuoyunun Durumu", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 5, Ankara 1990; Saim Türkmen, "Kuvayi Milliye'nin İaşe İkmali ve Heyeti Temsiliye'nin Kaynakları", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 22, Ankara 1998.

⁴ Bolşevik Rusya, Türkiye'ye yaptığı cephane ve para yardımlarının gizli kalmasını tercih etmiştir. Cenova kongresine katılarak beyanat veren Çiçerin, Türkler ile Yunanlar arasında yaşanan savaşta tarafsız kaldıklarını açıklamıştır. Aynı zamanda Türklere herhangi bir yardım garantisinde bulunmadıklarını belirtmiştir. Bk. **İkdam**, 23 Mayıs 1338 (1922).

üzerinden gerçekleştirilmiştir. Önceden belirlenen liman reisliklerine taşınan silah ve altınlar, Millî Müdafaa Vekâleti'nin isteği üzerine ihtiyaç duyulan bölgelere nakledilmiştir.

Bu makalede, Millî Mücadele boyunca dış destek sağlayan ülkelere biri olan RSFSC Hükûmetinin** Türkiye'ye yaptığı altın yardımı ele alınmaktadır. Meclisin ana gündem maddelerinden birini oluşturan bu mesele hakkında yeterli çalışmaların yapılmadığı ortadadır. Özellikle altın rublelerin değerleri, birlik ve onluk ruble altınlarının hesaplanması, Anadolu ve İstanbul piyasası arasında meydana gelen altın değerlerinin hangi sebeplerden dolayı farklı değerlendirildiğine dair ortada var olan meseleler detaylı bir şekilde incelenmemiştir. Ayrıca altın fiyatlarının sürekli değişmesinin gerekçesi ve altın kaçakçılığı ile yapılan mücadeleler ile birlikte Maliye Vekâletinin altın fiyatlandırması nedeniyle TBMM hazinesinin zarara uğradığına yönelik yapılan değerlendirmelerin üzerinde yeterince durulmadığı da görülmektedir. Tüm bu hususlara, makalemizin muhtevasında yer verilmekte ve ekseriyetle meclis tutanaklarından faydalanarak yanıt aranmaya çalışılmaktadır.

I. Altın Rublenin Değeri

Dönemin Maliye Vekili Ahmet Ferit Bey, 5 Mayıs 1921 tarihinde bütçe konusunu görüşmek üzere meclisin gizli oturumuna katılmıştır. Bu toplantıda söz alan vekil, ülkenin mali tablosunu ele alırken aynı zamanda dış yardımlar hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Ahmet Ferit Bey açıklamasında⁵, 1921 yılına ait bütçenin toplam 108.088.620 lira olduğunu belirtmiştir. Bu rakamın içerisinde tasarruf edilmesi düşünülen 7.000.000 liranın da ilave edildiğini hatırlatmıştır. Tasarruf için düşünülen miktar, toplam bütçeden düşürüldüğünde genel masrafın 101.088.620 lira olduğu ortaya çıkmaktadır. Ferit Bey, bu yıla ait toplam gelirin 72.411.915 lira olduğunu da söylemiştir. Bu noktada gelir ve gider arasındaki toplam farkın, 28.676.705 lira olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle Maliye Vekili bu yılın beklenen bütçe açığını belirtmiştir. Konuşmasına devam eden Ahmet Ferit Bey, Rusya'dan karşılıksız olarak gönderileceği açıklanan 10.000.000 altın rublenin de ülkeye ulaşmasıyla birlikte açığın 22.677.690 lira olacağını açıklamıştır. Bütçede beklenen 28.676.705 lira açık ile Rus yardımlarının kullanılmasından

** Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetleri.

⁵ **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, 5 Mayıs 1337 (1921), C 10, S 50.

sonra geriye kalan 22.677.690 lira arasındaki fark, 10.000.000 Rus altınının lira karşısındaki değerini vermektedir. Buradan hareketle 10.000.000 Altın ruble 5.999.015 liraya denk gelmektedir. Bu hesaba göre 1 rublelik Rus altınının değeri 0,59 TL'dir. 10 rublelik Rus altınının değeri ise 590 kuruştur. Dikkat edilmesi gereken husus şudur ki 0,59 TL birlik rublenin değeridir⁶. 10'luk rublenin değeri değildir.

Bütçe görüşmeleri için 14 Mayıs 1921 tarihinde gerçekleştirilen gizli oturumda Ahmet Ferit Bey yine söz almıştır. Bütçeye dair açıklamalarından sonra var olan açığın nasıl kapatılacağına ilişkin konuşmasında, Sovyet Rusya Hükûmeti'nin göndereceği altınlara değinmiştir. Buna göre, 10.000.000 altın rublenin değeri yaklaşık olarak 6.000.000 liradır. Birlik Rus rublenin değeri ise 0,60 TL'dir⁷:

“(..). Geriye kalıyor altı milyon lira... Bunun için de, Bolşevikler, Sovyet Hükûmeti tarafından bize muahedenin akdine müteakip gönderileceği vaat olunan on milyon rubleden 4 milyonu vasil olmuş, bakiyesinin de gönderilmesi için Hariciye Vekâleti tarafından Moskova Sefaretine müracaat edilmiştir. Bu suretle on milyon ruble de altı milyon lira eder, bu parayı da buraya koyarsak bütçe te vazün eder. (...)”

Altınlar birlik, beşlik ve onluk rubleler halindedir. Dolayısıyla bu ayırımın dikkate alınması gerekir. Mecliste genellikle 1 ve 10 ruble gibi tanımlamalar yapılmadan altın meselesiyle ilgili yorumlar yapılmıştır. Konuyu detaylı açıklamak ve karışıklığı gidermek adına bir örnek vermek faydalı bir

⁶ Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı tarafından basılan “ Türk İstiklâl Harbi C.VII “ adlı eserde birlik rublenin değeri 0,59 TL şeklinde gösterilmiştir. Bu rakam belirtildikten sonra dipnot olarak 1971 yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından alınan bilgi kaynak olarak kullanılmıştır. Bk. **Türk İstiklâl Harbi**, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, C VII, Ankara 1975, s. 173. Maliye Vekâletinin bütçe görüşmelerinde vermiş olduğu bilgiler neticesinde ulaşılan birlik ruble değeri yine 0,59 TL'dir. İki farklı kaynak aynı değeri işaret etmektedir. Yalnız şunu belirtmek gerekir ki Türk İstiklâl Harbi eserinde 1920-1922 seneleri arasında gelen altınların değerleri sabit olarak 0,59 TL biçiminde değerlendirilmiştir. Savaş ekonomisinden geçen bir ülkede fiyatların sabit oranda seyretmesi mümkün değildir. Zaten 1921 yılının sonu itibarıyla 10'luk altın rublelerin değeri 750 kuruşa çıkmıştır. Dolayısıyla yapılacak olan hesaplamalarda 1921 yılsonu ve 1922 yılında gelen yardımlar 750 kuruş üzerinden yapılmalıdır. Altın hesaplamaları bu şekilde yapılsa dahi doğru bir neticeye kavuşmak söz konusu değildir. Fakat böyle bir hesaplama yaparak, doğruya en yakın rakama ulaşma ihtimali daha yüksektir. Türkiye'ye gönderilen altın rublelerin değerleriyle ve hesaplanmasıyla ilgili bir tablo ekte yer almaktadır. Detaylı bilgi için bk. Ek -2.

⁷ **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, 14 Mayıs 1337 (1921), C 10, s.82.

yol olacaktır. Bilindiği üzere TBMM, Ruslarla yardım konusunda anlaşmaya vardıktan sonra orduda var olan cephane eksikliğini gidermek adına Saffet ve Nuri Beyleri, Almanya'ya göndermiştir. Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi Ali Fuat Paşa, 1.160.000 altın rublenin Türk Hariciye Vekâletinin isteği üzerine Almanya'ya transfer edildiğini bildirmiştir⁸. Büyük Taarruz hazırlıklarına başlandığı bir dönemde, meclisteki vekiller, Almanya'ya gönderilen altın rublelerin akıbetini sorgulamışlar ve dönemin Maliye Vekâleti de Almanya'dan silah ve uçak alımı hakkında bilgi verdikten sonra bu soruları yanıtlamıştır. İngilizlerin 116.000 altın ile alınan cephane ve uçakların nakliyatını öğrenmeleri yüzünden teçhizatların yola çıkarılmadığını açıklamıştır⁹. Ali Fuat Paşa'nın belirttiği rakam ile Vekâletin duyurduğu rakam farklı görünse de esasında aynıdır. 1.160.000 birlik rublenin değeriyken, bahsedilen 116.000 rakamı ise 10'luk rublenin değerine eşittir. Burada da görüldüğü gibi, açıklama yapılırken rublelerin 10'luk ve 1'lik olduğuna değinilmemiştir.

Maliye Vekili Hasan Bey, yine meclisin gizli oturumunda, şimdiye kadar ülkeye 6.160.000 rublenin gönderildiğini, bunun da 616.000 altına denk geldiğini izah etmiştir¹⁰. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi 6.160.000 rakamı 1'lik ruble değeriyle örtüşürken, 616.000 altın ise, o dönemin piyasasına göre 10'luk rubleye denk gelmektedir.

II. Altın Rublelerin Kullanımı ve Fiyatlandırılması

Moskova Antlaşması sonucunda TBMM Hükûmeti'ne gönderilmesine karar verilen altın rublelerin Türkiye'de nasıl ve ne şekilde piyasaya sürüleceği, başka bir deyişle hangi yol tercih edilerek fayda sağlanacağı konusu netlik kazanmamıştı. Bedelsiz olarak teslim alınan altınların fiyatı, ilk açıklamalara göre, 0,59 olarak belirlenmiş olsa da piyasa karşısında nasıl tavır alınacağı merak edilen bir husustu.

Maliye Vekâleti ihtiyaç hasıl olmadığı müddetçe altın rubleleri piyasaya sürmeyi planlamıyordu. Zira savaş dönemlerinde tatbik edilen ve kabul gören ekonomik anlayışa göre altınlar, piyasaya sürülmek yerine devletlerin hazinelerinde tutulurdu. Böylece savaş politikaları sebebiyle, ileride karşılaşılabilecek muhtemel olan kriz dönemlerinde kullanabilmek amacıyla, dev-

⁸ **Türk İstiklâl Harbi**, s. 169.

⁹ **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, 11 Nisan 1338 (1922), C 3, s. 205.

¹⁰ **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, 9 Şubat 1338 (1922), C 2, s. 722.

letlerin ihtiyatlı davranmayı tercih ettikleri görülmekteydi. Ancak TBMM Hükûmeti'nin bulunduğu ekonomik tablo, bahsedilen seçeneği hayata geçirme noktasında yeterli imkânları sunmaktan uzaktı. Bu nedenle Hükûmet, en kısa sürede altınları piyasaya sürme konusunda kararlıydı¹¹.

Maliye Vekâleti, ilk olarak Anadolu'da ve İstanbul'da altın piyasasını araştırmıştı. Bundan sonra gelen verilere göre, altının ticari değeri üzerinden altın rubleleri piyasaya sürmeyi uygun görmüştü. Ancak Vekâletin önüne gelen rakamlarda farklılıklar vardı. Ankara'da 10 rublelik Rus altını 520 iken, Antalya şehrinde ise 560 kuruş idi. Fakat İstanbul piyasasındaki altın fiyatları Anadolu'daki muhtelif yerlere göre daha kıymetliydi.^{***} Bundan dolayı dönemin Maliye Vekili Hasan Bey, İstanbul piyasasını göz önünde bulundurarak 10-25 Ağustos 1921 tarihleri arasında, 10 rublelik Rus altının fiyatlandırmasını 615 kuruş üzerinden yaptığını şu şekilde açıklamıştır¹²:

“Bu umumi fiyatların bir vasatı olmak üzere Rus altınlarını 615 kuruş fi ticari ile meydan-ı tedavüle arz ediyorum ki: Kimseyi icbar etmeyerek Hazine bunu borcuna mukabil maaş ve saire ashabına alacaklarına mukabil herkese 615 kuruş üzerinden verecek ve Hazinesin matlubatına mukabil herkesin vergi borcuna ve diğer borçlarına mukabil aynı fiyat üzerinden kabulünü ilân etmek üzere meydan-ı tedavüle çıkardım.”

¹¹ **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi**, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 3.25.17. Bk. EK 1.

^{***} Meclis zabıtlarından anlaşıldığı üzere, bölgeler arasında meydana gelen bu farkın temel sebebi, altın kaçakçılığıdır. Herhangi bir engelle karşılaşılmadan savaş ortamından da yararlanılarak altın kaçakçılığının serbestçe yapıldığı yerlerde, altının değeri diğer şehirlere nispeten daha fazladır. Ulaşım şartlarının uygun olduğu kıyı kesimlerinde, kaçakçılık faaliyetleri aktif bir biçimde yürütülmüştür. Öte yandan kaçakçılığın yapılması için uygun ortamın bulunmadığı, denetimlerin sıkı olduğu vilayetlerde ise fiyatlar daha düşük bir değer üzerinden işlem görmüştür. Buna örnek olarak ilk akla gelen yer ise İç Anadolu bölgesidir.

¹² **TBMM Zabıt Ceridesi**, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 115-116. Bu noktada değinilmeden geçilmemesi gereken bir nokta vardır. Ekte yer verilen tabloda, altın rublelerin değeri kasım 1921 tarihine kadar 0,59 TL olarak gösterilmiştir. Hasan Bey, 10'luk altın rubleleri 615 kuruş olarak hesapladıklarını açıklamıştır. Ancak konuşması sürerken gelen soru üzerine bu rakamın ağustos ayı itibarıyla geçerli olduğunu dile getirmiştir. Ağustos 1921'de geçerli olan fiyatlandırma, ekte gösterilen tabloda yer almamıştır. Çünkü 0,59 TL olarak belirlenen mayıs 1921 tarihinden sonra, yapılan araştırmalara göre, büyük miktarda gelen ilk altın yardımı kasım 1921'dir. Bu dönemde ise altın fiyatlarında yeniden değişiklik yapılmış ve 10'luk Rus altın rublesi 750 kuruşa çıkarılmıştır.

Eylül 1921 tarihine gelindiğinde ise piyasalardaki altın fiyatlarında yeni bir dalgalanmayla karşılaşmıştır. İstanbul piyasasında altın 720 kuruşu görmüştür. İstanbul piyasasında altın 720 kuruş üzerinden işlem görürken, TBMM Hükûmeti kendisine ulaşan Rus altınları 615 kuruş üzerinden piyasaya sürmeye devam etmiştir. Aradaki fark azımsanamayacak derecede artarak 100 kuruşu geçmiştir. Bu durum, Anadolu sınırları içerisinde dolaşan altınların ülke dışına kaçırılmasının önünü açmıştır. Bunun üzerine Maliye Vekâleti, İstanbul piyasasında altınlar 810 kuruş üzerinden işlem görürken, Rus altınlarının 750 kuruştan piyasaya sürülmesine karar vermiştir¹³:

“Arkadaşlarıma bunu arz ettiğim zaman arkadaşların hiçbiri Osmanlı altınlarının veya diğer altınların hiçbir sebeple harice çıkarılmasını doğru olmayacağını ve hatta Başkumandan Hazretlerinin de fikri bu merkezde olduğunu görünce bunda ısrar etmedim. On yedi kuruş farka nazaran Osmanlı altınının İstanbul piyasasında 725 ve bizim piyasalarda 625, yerine göre bir fark irae ettiğine [gösterdiğine] nazaran düşündüm, yine İstanbul piyasasına nazaran biraz dun [düşük] olmak suretiyle fi ticari ile bunu meydan-ı tedavüle çıkarırsam hiç kimse mümanaat [karşı koyma] etmez ve biraz da kaçakçılığa mâni oluruz dedim, bu fikri tasvibet ettim. Kendimce 750 kuruşu muvafık [uygun] gördüm.”

III. Altın Fiyatlarının Değişmesindeki Neden: Altın Kaçakçılığı

Altın fiyatlarının sürekli olarak değişmesine yol açan sebeplerin başında kaçakçılıkla yapılan mücadele geliyordu. Mali sıkıntılar neticesinde Ankara'ya ulaşan altınların piyasaya sürülmesi, kaçınılmaz bir hal almıştı. Ekonominin tüm olumsuzluklarıyla karşı karşıya kalan TBMM Hükûmeti, altınların kendi sınırları içerisinde kalması için altın kaçakçılarını engel olmak amacıyla çeşitli tedbirler uygulamak yoluna gitmiştir.

Ancak Ankara'nın yürüttüğü İstiklâl Harbi yanı sıra iktisadi bir savaş vermesi de kolay olmamıştır. Altın kaçakçılığı mütareke yıllarından itibaren gündemi meşgul eden konular arasında yer almıştır. Nitekim İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde birtakım girişimcilerin faaliyetleri neticesinde, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yaşayan kişilerden altınlar toplanmak suretiyle tüccarlara satılmıştır. Bu durum, altın ticaretinin canlanmasına hizmet etmiştir¹⁴.

¹³ TBMM Zabıt Ceridesi, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 117.

¹⁴ Vedat Eldem, *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu Ekonomisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s.141.

Kaçakçılık faaliyetleri büyük şehirlerle de sınırlı kalmamıştır. Yardım kuruluşu adı altında gizli bir şekilde yasa dışı işlerin yapıldığı görülmüştür. Örneğin Mardin’de Amerikan yardım derneği adıyla faaliyette bulunan bir kurumun altın kaçakçılığı yaptığı tespit edilmiştir. Altınlara el konulmuş, kurumun mal varlığı müsadere edilerek sorumlular çeşitli cezalara çarptırılmıştır¹⁵. Bu olay, Ankara’nın altın kaçakçılığıyla yaptığı mücadelenin hangi boyutlara ulaştığını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Altın kaçakçılığıyla mücadele sırasında cezai yaptırımlar uygulanırken, Maliye Vekâletinin de altınların Anadolu içerisinde kalması için fiyat değişikliklerine gittiği görülmüştür. Ankara ile Osmanlı (İstanbul) piyasası arasındaki fark, kaçakçılığın yapılmasını tetikleyen unsurların başında gelmekteydi. Örneğin Ankara’nın piyasaya sürdüğü altınlar 615 kuruş iken, Osmanlı piyasasında zaman zaman 800 kuruş gibi bir değer ortaya çıkıyordu. Bu durum, altınların İstanbul piyasasına taşınmasına hizmet etmiştir. Buraya gelen altınlar ise, kimi zaman yurt dışına çıkarılmıştır. Meydana gelen farkı en aza indirmek amacıyla Ankara, altın fiyatlarını yükseltmeye gitmiştir. Böylece aradaki farkı kapatarak altın kaçakçılığı yapan kişileri bundan vazgeçirebileceğini düşünmüştür.

Yapılan fiyatlandırma politikasına rağmen Rus altınlarının da Osmanlı altınları gibi İstanbul piyasasına gitme ihtimali konuşulmaya başlanmıştır. Dönemin Maliye Vekili Hasan Bey, mecliste konuya dair açıklamalarda bulunmuştur¹⁶:

“Yavaş yavaş kaçakçılık maalesef itiraf edeyim ki kanunun memnuiyetine rağmen mütemadiyen devam edip gitmektedir. Bu sebeple Rus altınlarının da Osmanlı altınlarının izlerini takip ederek, İstanbul’a kaçmaya başlamamasını temin edecek vaziyet hâsıl olmuştur.”

Buna rağmen bu konuda atılan adımlar yeterli olmamıştır¹⁷. İstanbul piyasasında 10’luk ruble Rus altını 900 kuruş iken, hükümet 750 kuruş üzerinden piyasaya sürmeye devam etmiştir. Aradaki farkın açıldığı dönemlerde altın kaçakçılığına mâni olunamamıştır. İstanbul piyasası, Ankara piyasasına genellikle üstün gelmiş, aradaki açık ise kapanmamıştır. Altınların fark-

¹⁵ **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi**, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 180.242.1. Konuyla ilgili kararname belgesine bk. EK -3.

¹⁶ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 116.

¹⁷ **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, 9 Şubat 1338 (1922), C 2, s. 723.

lı değerler altında piyasaya sürülmesi, TBMM'nin bu konudaki müdahale imkânlarını kısıtlamıştır. Dolayısıyla Millî Mücadele boyunca, kalıcı bir şekilde, altın kaçakçılığını çözüme kavuşturacak olan bir reçete ortaya konulamamıştır.

IV. Hazinesin Zarara Uğradığına Dair Yapılan Yorumlar

Millî Mücadele'nin en önemli safhalarından geçildiği bir süreçte, mecliste mebuslar ve Maliye Vekâleti arasında yeni bir tartışma meydana gelmiştir. Tartışmaların yaşanmasının nedeni ise, altınlara çeşitli fiyatlar verilmesi neticesinde TBMM hazinesinin yaklaşık olarak 600.000 liralık zarara uğradığına yönelik iddialardır. 10-25 Ağustos 1921 tarihinde 10'luk ruble Rus altınının 615 kuruş üzerinden işlem gördüğünü daha sonra eylül ayı itibarıyla de 750 kuruş gibi bir fiyatlandırma ile karşılaştıklarını belirten vekiller, bu durumun hazineye ek bir mali yük getirdiğini söylemişlerdir¹⁸. Ayrıca vekâletin aldığı kararlar sonucunda hem hazinenin 600.000 lira zarara uğradığını hem de Osmanlı altınının Rus altını karşısında değer kaybettiğini dile getirmişlerdir¹⁹. Vekillerin beyanlarına göre, Evrak-ı Nakdiye²⁰ 1 lira olarak piyasaya sürülürken, 10'luk ruble Rus altını ise, son düzenlemeyle birlikte, 750 kuruşa çıkarılmıştır. Sonuç itibarıyla Evrak-ı Nakdiyenin 7,5'i, 10 rublelik Rus altınıyla denk hâle gelmiştir²¹.

Bir diğer tartışma ise, bu fiyatlandırma sonucunda halkın da küçümsenemeyecek ölçüde bir zararla karşı karşıya kaldığına yönelik iddialardır. Altın rublelerin değeri 750 kuruşa çıkarılmadan önce, halk elindeki altınları 615 kuruş üzerinden satmıştır. Ancak yeni fiyatlandırmanın ortaya çıkmasıyla

¹⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 120.

¹⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 120.

²⁰ Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı döneminde finans sorununu ortadan kaldırmak amacıyla bastığı kâğıt para türüdür. Para ile birlikte diğer değerli kâğıtlar için de terim olarak kullanılan evrak-ı nakdiye, erken cumhuriyet dönemlerinde piyasaya sürülmeye devam etmiştir. Evrak-ı nakdiye hakkında daha detaylı bilgi edinmek için bk. Ali Akyıldız, **Osmanlı Finans Sisteminde Dönüm Noktası Kâğıt Para ve Sosyo-Ekonomik Etkileri**, Eren Yayıncılık, İstanbul 1996; Hasan Ferid, **Osmanlı'da Para ve Finansal Kredi: Evrak-ı Nakdiye**, (Haz. Mehmet Hakan Sağlam), Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü, C 2, İstanbul 2008.

²¹ Dönemin Hariciye Vekâleti Vekili Mahmut Celal Bey'in gizli oturumda yaptığı açıklamalara bakıldığında, rayiç bedeli üzerinden 1 rublenin 75 kuruş olduğu ortaya çıkmaktadır. Detaylı bilgi için bk. **TBMM Gizli Celse Zabıtları**, 24 Mart 1338 (1922), C 18, s. 143.

birlikte halkın, her 10'luk ruble Rus altınından 135 kuruş zarara uğradığı savunulmuştur²². Halkın zarara uğradığına yönelik düşüncelerin ortaya atılması, bir başka sorunu da beraberinde getirmiştir. Fiyat artışından önce piyasada bulunan altınlar toplanmıştır. Bu durum halk arasında, fiyatların yükseleceğine yönelik bir kuşkunun doğmasına sebep olmuştur. Ayrıca piyasadaki altın toplayanların, altın değerinde bir artış meydana geleceğini önceden haber alıp almadıkları da sorgulanmıştır. Zira halk zarar ederken, piyasadaki altın toplayanlar ve yeni fiyatlandırma ile altınları elden çıkaranların kâr ettikleri ortadaydı. Ancak bu konu, sadece mecliste gündeme getirilen iddialarla sınırlı kalmıştır.

Mecliste mebuslar ile vekâlet arasında yapılan tartışmalar, ekseriyetle hazinenin 600.000 lira gibi bir zarara uğramasıyla ilgili olmuştur. Vekiller, maliyenin altın kaçakçılığını engellemek adına fiyatlarda artış meydana getirmesini tenkit etmişlerdir. Ankara'nın altın rublelere ne değer verirse versin, İstanbul piyasasında daha fazla bir rakamın var olacağını belirtmişlerdir. Hükûmet yetkilileri, altın rubleleri 615 kuruştan 750 kuruşa çıkardıkları zaman, İstanbul piyasasındaki altınların 870 ile 880 kuruş arasında işlem gördüğünü açıklamışlardır. Dolayısıyla aradaki farkın 120-130 kuruş olması nedeniyle, kaçakçılık faaliyetlerinin devam edeceğini söylemişlerdir²³.

Vekillere göre buradaki temel sorun, hesaplamanın kuruş üzerinden yapılması ve Avrupa piyasaları yerine İstanbul piyasası dikkate alınarak hareket edilmesiydi²⁴. Öte yandan, yetkili mercilerin altın piyasasını günü gününe takip etmemesini de bir diğer hata olarak görmüşlerdir. Vekâletin sabit bir fiyat belirlemek suretiyle altın politikasını yürütmesini, doğru bir yaklaşım olarak kabul etmiyorlardı²⁵. Her ne önlem alınırsa alınsın Osmanlı ve Rus altınlarının, piyasaya sürüldükten sonra, ülke sınırının dışına çıkmasını engellemenin mümkün olmadığı fikrindeydiler.

Mebusların yorumlarına cevap veren Maliye yetkilileri, altın fiyatının 615 kuruştan 750 kuruşa çıkarılması neticesinde ortaya çıkan durumun, bir gecikmeden kaynaklandığını açıklamışlardır. Altın rublelerin başlangıçta TBMM hazinesine sermaye ile mal edilmediğini, dolayısıyla bir zarardan

²² **TBMM Zabıt Ceridesi**, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 123.

²³ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 17 Ağustos 1338 (1922), C 22, s. 236.

²⁴ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 17 Ağustos 1338 (1922), C 22, s. 237.

²⁵ **TBMM Zabıt Ceridesi**, 17 Ağustos 1338 (1922), C 22, s. 236.

bahsetmenin mümkün olmadığını dile getirmişlerdir. Kaçakçılığı engellemek için atılan bu adıma rağmen başarı elde edemediklerini ifade etmişlerdir. Altın fiyatlarında yapılan değişiklikler sonucunda bir zararla karşı karşıya kalınmadığını belirten Maliye Vekili Hasan Bey, açıklamalarını somutlaştırmak adına konuşmasına şöyle devam etmiştir²⁶:

“(…)Yine bu cümleden olarak; Hazinesin eşyasından kilosu 20 kuruşa tütün satarım. Yirmi gün sonra kilosu 80 kuruşa çıkarsa, eyvah Hazine şu kadar zarar mı etti dersiniz. Bendeniz bir kuvve-yi kütsiyeye malik değilim.”

17 Ağustos 1922 tarihinde altın fiyat tartışmalarına değinen dönemin Maliye vekili Hasan Fehmi Bey, altın piyasasının sürekli hareket halinde olduğunu açıklamıştır. Borsa fiyatlarının incelenmesiyle ortaya çıkan tabloda, kısa süreler içerisinde, altının değerinde iniş ve çıkışların görüldüğünü ifade etmiştir. Mebusların özellikle üzerinde durduğu sabit fiyat uygulama politikasını değerlendiren vekil, merkezi bir bankanın eksikliğini işaret ederek, fiyatlarla sürekli bir şekilde oynanmasını doğru bulmadığını, bu tür faaliyetlerin ancak sarraflar tarafından yapılabileceğini söylemiştir²⁷.

²⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, 8 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1337 (1921), C 13, s. 125.

²⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, 17 Ağustos 1338 (1922), C 22, s. 237.

SONUÇ

TBMM Hükûmeti için en önemli sorunlardan biri, kısıtlı olanaklarla savaş devam ettirmeye çalışmaktı. Dış ülkelerden cephanelerin satın alınması, bürokratların maaşlarının ödenmesi ve ordu iaşesinin aksatılmadan yapılabilmesi için gerekli olan maddi imkân yoktu. Bu nedenle para yardımı meselesi, Rusya ile yapılan uzun görüşmelerde sıkça dile getirilen konular arasında yerini almıştı. 16 Mart 1921 tarihli Moskova antlaşmasıyla birlikte altın rubleler halinde yapılacak olan yardımlar taahhüt altına alınmıştı. Yaşanan diplomatik krizler nedeniyle altın rublelerin ülkeye ulaştırılmasında birtakım sıkıntılarla karşılaşılmasına rağmen, siyasi liderlerin devreye girmesiyle var olan sorunlar önemini kaybetmişti.

Maddi sıkıntılarla karşı karşıya kalan TBMM'nin altın rubleleri nasıl bir iktisadî anlayışla piyasaya süreceği belli değildi. Millî bir bankanın eksikliği, başarılı bir para politikasının uygulanmasında önemli bir engeldi. Bununla birlikte savaş atmosferi altında para piyasası sürekli bir değişim içerisindeydi. Maliye Vekâleti çözümü, genel bir piyasa araştırması yaptıktan sonra sabit bir fiyat üzerinden altın rubleleri piyasaya sürmekte buldu. Ancak bilhassa İstanbul piyasasında yaşanan dalgalanmalar, 1 altın rublenin 59 kuruştan 75 kuruşa çıkarılmasına neden oldu. Vekâletin bu müdahalesi, istenilen sonuçları vermekten uzaktı. Çünkü İstanbul piyasasındaki altın değerleri sürekli bir biçimde artmaya devam ediyordu. Bu durum aynı zamanda altın kaçakçılığını besleyen bir unsur olarak ortaya çıktı.

İstiklal Harbi boyunca, cezai işlemler ve müsadere uygulamaları hayata geçirilmesine rağmen, kaçakçılık suçunun önüne geçilemedi. Öte yandan altın rublelerin değerlerinde değişiklikler yapılarak diğer piyasalarla aradaki farkı kapatmak için gösterilen çaba, başka bir sorunu daha meydana getirmişti. Altın rublenin Evrak-ı Nakdiye karşısındaki değeri artmıştı. Bir başka deyişle savaş döneminde uygulanmaya başlanan kâğıt paralar, altın ruble karşısında değer kaybetmişti. Son yapılan düzenlemeyle birlikte 10 rublelik Rus altını, 7,5 Evrak-ı Nakdiye değerindeydi.

Bolşevik Rusya'sıyla ittifak yapılmasından sonra Ankara'ya gelmeye başlayan altın rubleler, önemli bir iktisadi sorun olarak meclisin gündemini uzun süre meşgul etmiştir. Bilhassa altın rublenin Türk parası karşısındaki değerinin tespiti çerçevesinde tartışmalar yapılmıştır. Genellikle rublelerin 1'lik mi veya 10'luk mu olduğu belirtilmeden mecliste yapılan açıklamalar,

konunun tam olarak anlaşılmasına engel olmuştur. Bu konudaki bilinmezliği ortadan kaldıran yorumlar, altın politikasını sorgulayan vekiller ile Hari-ciye Vekâleti vekili Mahmut Celal Bey'den gelmiştir. 1'lik, 5'lik ve 10'luk altın rublelerin değerleri net bir şekilde ifade edilmiştir. 1921 Bütçesi konu-şulurken, bizzat Maliye Vekâleti tarafından 10.000.000 altın rublenin değeri 5.999.015 lira olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre 1 rublelik altının değerinin 59 kuruş, 5 rublelik altının değerinin 295 kuruş, 10 rublelik altının değerinin ise 590 kuruş olduğu anlaşılmaktadır. Kasım 1921 tarihi itibariyle 1 rublelik altın 75 kuruş olurken, 10 rublelik altın ise 750 kuruştan işlem görmüştür.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 3.25.17. **BCA**, Fon Kodu, 30.10.0.0, Yer No: 180.242.1.

Resmi Belgeler

Gizli Celse Zabıtları

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 25 Eylül 1336 (1920), C IV.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 5 Mayıs 1337 (1921), C X.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 14 Mayıs 1337 (1921), C X.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 9 Şubat 19338 (1922), C II.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 24 Mart 1338 (1922), C XVIII.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 11 Nisan 1338 (1922), C III.

Zabıt Ceridesi

TBMM Zabıt Ceridesi, 8 Ekim (Teşrin-i Evvel) 1337 (1921), C XIII.

TBMM Zabıt Ceridesi, 17 Ağustos 1338 (1922), C XXII.

Sürelî Yayınlar

Hâkimiyet-i Milliye

İkdam

Basılı Eserler

Akyıldız, Ali, **Osmanlı Finans Sisteminde Dönüm Noktası Kâğıt Para ve Sosyo-Ekonomik Etkileri**, Eren Yayıncılık, İstanbul 1996.

Çavdar, Tefîk, **Millî Mücadele Başlarken Sayılarla Vaziyet ve Manzara-i Umumiye**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1971.

Eldem, Vedat, **Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu Ekonomisi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

Ferid, Hasan **Osmanlı'da Para ve Finansal Kredi: Evrak-ı Nakdiye**, Haz. Mehmet Hakan Sağlam, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü, C 2, İstanbul 2008.

Müderrişoğlu, Alptekin, “Kurtuluş Savaşı'nın Mali Kaynakları”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 13, Ankara 1994.

Özkaya, Yücel, “Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nda Anadolu'nun ve Kamununun Durumu”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 5, Ankara 1990.

Türk İstiklâl Harbi, C VII, Genelkurmay Harp Daire Başkanlığı, Ankara 1975.

Türkmen, Saim, “Kuvayi Milliye'nin İaşe İkmali ve Heyeti Temsiliye'nin Kaynakları”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 22, Ankara 1998.

Yaman, Ahmet Emin, “Kurtuluş Savaşı Ekonomisi ve Maliyesi”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 12, Ankara 1993.

Tezler

Çamur, Gazi, **Türk-Sovyet Münasebetlerinin İktisadî Boyutları (1923-1938)**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

EK -2: Altın Rublelerin Miktarları ve Türk Parası Karşısındaki Değerleri

Gazi Çamur, **Türk-Sovyet Münasebetlerinin İktisadî Boyutları (1923-1938)**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

Tarih ve İçeriği	Paranın Miktarı	Birlik Rus Altın Rublenin Türk Lirasındaki Değeri	Tutar
------------------	-----------------	---	-------

1920 Yılı

Temmuz 1920 (Halil Paşa'nın Getirdiği)	200.6 kg'lık Altın	----	100.000 TL.
Ekim 1920 (Yusuf Kemal Bey'in Moskova Müzakerelerine Ara Verilmesinden Sonra Getirdiği)	1.000.000 Altın Ruble	0,59	590.000 TL.
Aralık 1920 (Askerî Mektepler İçin Verilen Para)	50.000 Altın Ruble	0,59	29.500 TL.
Aralık 1920 (Sovyet Azerbaycan'ından Gelen Para)	100.000 Adet Osmanlı Altını	5,07	507.000 TL.
17 Aralık 1920 (Teğmen Bekir Bey'in Getirdiği)	1.500.000 Altın Ruble	0,59	885.000 TL.

1921 Yılı

Mart 1921 (Sovyet Azerbaycan Elçiliğinden Gönderilen Para)	1.000.000 Altın Ruble	0,59	590.000 TL.
Nisan 1921 (Trabzon Komutanı Seyfi Bey'e Gönderilen Para)	4.000.000 Altın Ruble	0,59	2.360.000 TL.
Nisan 1921 (Cephane Satın Alınması İçin Almanya'ya Gönderilen Para)	1.160.000 Altın Ruble	0,59	684.400 TL.
9 Nisan 1921 (Rus Elçisinden Kızılay'a Gönderilen Para)	30.000 Altın Ruble	0,59	17.700 TL.
29 Nisan 1921 (Yusuf Kemal Bey'in Kars Şehrinde Fırkaya Teslim Ettiği Para)	4.000.000 Altın Ruble	0,59	2.360.000 TL.
14 Mayıs 1921 (Moskova Elçiliğinin Masrafları İçin Ayrılan Para)	240.000 Altın Ruble	0,59	141.600 TL.
Kasım 1921 (General Frunze'nin Getirdiği Para)	1.100.000 Altın Ruble	0,75	825.000 TL.

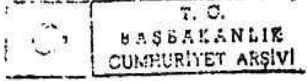
1922 Yılı

Mart 1922 (Elçi Aralov'un Maliye Vekâletine Verdiği Para)	10.000 Altın Ruble	0,75	7.500 TL.
Mayıs 1922	3.500.000 Altın Ruble	0,75	2.625.000 TL.

Toplam Tutar: 11.722.700 TL.

**EK- 3: Amerikan Yardım Kuruluşu Adı Altında Altın Kaçakçılığı
Yaptığı Belirlenen Kurumla İlgili Alınan Kararları Gösteren 24 Mayıs
1921 Tarihli Belge.**

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 180.242.1.

ملکوت و بظاہر ارفاقہ نوسنہ نیکہ نہ دیارہ سلطانہ علیہ در فساد و جہازداری
مورت قطعہ در معلوم اولتہ برابر بزرگ اتوہ فانیلیق باید قدرہ در استجارہ ایلیہ ابرا مادیرہ
نوسنہ نیکہ ترکی علیہ کون اوزرہ حکومت مجبورہ و تیفہ لادہ مارینلی شیخ موسی علیہم سیدینہ
سدنی بر قبول اینیکی مذکور نوسنہ نیکہ اغراقیہ قبول اولی سوسوزہ استجارہ قطعہ نمانا
اسیہ اولتہ آناہ بارہ نیکہ در حال بقومہ معائنہ حکومت مجیدہ شیمی در حال برکہ وھا
ذبح اولورس نوسنہ نیکہ سدا بیکی مفہوم مارہ ریبہ نطقہ نوماندلیقی واسطہ سید نوسنہ
سیدینہ بلع ایلیسہ ایلیں . بکرہ در نطقہ نوماندلیقہ برکارار اتنی جوابہ مذکور سید
رفندہ انناہ بلغی فرودترینہ بناذ رفایندہ کلر و سوسہ قدر نوسنہ نیکہ بولوزرہ اعاشہ
دارارہ ایلیکی بریارہ نیکہ اتنی نوسنہ نیکہ در ورنندہ اول اولیگی جوتہ بورقہ لوبہ
مجانہ تسلیم تجویہ تنظیم اولدینی و شاید بر وضعہ کی مدد فاندہ قبول ایلیکی تقصیرہ
علیہ کلہ کلہ ایلیک بارہ رندہ بر وضعہ بلع زبورہ حکومت تسلیم ایلیہ کلرہ سیدینہ
اولدینی مذکورہ در . برکارا اتنی بارہ نیکہ در حال حکومت مجیدہ شیمی عارہ داجرا بیتریم
حکومتہ مال مضر وضعیہ ارفاقہ ایلیرادولہ تناسبان میہ در تقصیر معلوم اولدینی جوتہ
عرضہ دستندہ کیفیت اولوزارقم
افوزہ جوتہ نہ
لاار

030	10			180	242	1	2
-----	----	--	--	-----	-----	---	---